

УДК 340.12:342.5]:349.6

DOI: 10.33663/1563-3349-2026-100-447

ISSN 1563-3349

З. В. ЯРЕМАК

ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДСЬКОСТІ: ГЕНЕЗИС ІНСТИТУТУ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Досліджено юридичну природу та еволюцію еколого-правового статусу громадськості. Автор аналізує генезис інституту еколого-правового статусу на основі еволюції правового регулювання відносин у сфері взаємодії суспільства і природи, виокремлюючи етапи від декларативного визнання індивідуальних прав до формування концепції колективних екологічних прав.

На основі аналізу норм міжнародного та національного законодавства зроблено висновок, що колективний статус громадськості потребує деталізації для забезпечення фактичної справедливості щодо окремих екологічно вразливих категорій суб'єктів, наділивши їх спеціальним еколого-правовим статусом, щоб інтереси окремих вразливих категорій осіб були враховані під час розробки, впровадження та забезпечення дотримання довікільєвого законодавства, правил і політики, а також щодо їх захисту від конкретних видів екологічної небезпеки з урахуванням фактора їх вразливості.

Ключові слова: еколого-правовий статус, колективні права, громадськість, вразливі групи населення, євроінтеграція.

Yaremak Zoryana. Environmental and law status of publicity: genesis of the institute and strategic development priorities

This article examines the legal nature and evolution of the public's environmental legal status. The author analyzes the genesis of this institute based on the evolution of legal regulation of relations in the sphere of interaction between society and nature, distinguishing stages from the declarative recognition of individual rights to the formation of the concept of collective environmental rights.

Based on the analysis of international and national legislation, it is concluded that the collective status of the public requires further specification to ensure substantive fairness for specific environmentally vulnerable groups,

© ЯРЕМАК Зоряна Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри трудового, екологічного та аграрного права Карпатського національного університету імені Василя Стефаника; ORCID: 0000-0002-4862-0570; e-mail: zoriana.yaremak@cnu.edu.ua

by granting them a special environmental legal status, so that the interests of specific vulnerable groups are taken into account during the development, implementation, and enforcement of environmental legislation, regulations, and policies, as well as regarding their protection from specific types of environmental hazards, taking into account their vulnerability.

Key words: *environmental legal status, collective rights, publicity, vulnerable groups, European integration.*

Вступ. У сучасних умовах глобальної екологічної кризи та кліматичної нестабільності класична концепція еколого-правового статусу особи, побудована на засадах індивідуалізму, потребує переосмислення. Традиційний підхід часто виявляється недостатнім для захисту довкілля та екологічної безпеки суспільства. Саме тому в доктрині екологічного права дедалі чіткіше окреслюється перехід до характеристики еколого-правового статусу колективного характеру та регулювання конкретних сфер суспільних відносин за участі колективних суб'єктів права. Розвиток цього інституту в національному законодавстві відбувається під дією імплементації міжнародних стандартів у сферу довкілцевого права України.

Мета статті полягає у виокремленні колективного статусу як специфічної форми еколого-правового статусу, аналізі його нормативного закріплення та обґрунтуванні стратегічних пріоритетів його вдосконалення з урахуванням євроінтеграційних зобов'язань України та потреб соціальної справедливості.

Стан розробки проблеми та методи дослідження. Питання еколого-правового статусу не є новим для науки довкілцевого права та було і залишається предметом дослідження численних наукових розвідок багатьох науковців у контексті аналізу загальних питань теорії довкілцевого права, інституту екологічних прав та екологічних обов'язків чи в розрізі реалізації окремих правомочностей суб'єктами екологічних правовідносин (Г. В. Анісімова, Н. Р. Малишева, Н. Р. Кобецька Н. Р., М. В. Краснова, Ю. А. Краснова та ін.). Водночас доктринальне осмислення його колективної природи в науці довкілцевого права не набуло належного опрацювання, що актуалізує потребу в додатковому комплексному аналізі.

У дослідженні використано комплекс загальнонаукових та спеціально-правових методів: історико-правовий – для аналізу генезису інституту; компаративістський – з метою порівняння національного законодавства з міжнародними актами; системно-структур-

ний – для визначення елементів колективного еколого-правового статусу; метод правового прогнозування та моделювання – формулювання стратегічних пріоритетів розвитку інституту.

Виклад основного матеріалу. Правовий статус є фундаментальним елементом системи прав і свобод у сучасній демократичній державі. Структурно він охоплює суб'єктивні юридичні права та обов'язки, гарантії здійснення прав і обов'язків [1, с. 57]. Водночас у трактуванні його змісту серед учених немає єдності. Нерідко до його структури вводяться, крім прав і обов'язків, суб'єктивні правові елементи – громадянство, правосуб'єктність, відповідальність за можливо вчинене правопорушення [2, с. 202]. На нашу думку, зазначені категорії є або передумовами правового статусу, або його умовами, однак не утворюють його структуру. Так, підставою для наявності правового статусу особи є її правосуб'єктність, правового статусу громадянина – правосуб'єктність і громадянство.

Еколого-правовий статус маркується декількома детермінантами. З одного боку, він є різновидом загального правового статусу й визначає юридично закріплене становище особи в суспільстві, що дозволяє їй бути суб'єктом правовідносин. З іншого, окреслюється місцем суб'єкта в системі соціоприродних зв'язків і безпосередньо пов'язаний із сферою правового регулювання довкіллевих відносин. З огляду на це пропонуємо розглядати *еколого-правовий статус* як комплексну юридичну категорію, що визначає юридично закріплене та гарантоване державою становище суб'єкта в системі екологічних правовідносин та включає екологічні права та обов'язки й гарантії їх реалізації.

Становлення та розвиток еколого-правового статусу особи безпосередньо пов'язаний з еволюцією правового регулювання відносин у сфері взаємодії суспільства і природи. У науці екологічного права її традиційно розглядають в єдності кількох історичних форм, опосередкованих у праві: економічна (природокористування), екологічна або охоронна (природоохоронна сфера), захисна (сфера забезпечення екологічної безпеки) [3, с. 33-39]. Як слушно зауважує Н. Р. Малишева, починаючи з 60-70-х років ХХ ст. головними об'єктами охорони засобами екологічного права була природа, її ресурси, об'єкти і комплекси, сама ж людина була практично «виведена за дужки» сфери охорони цієї галузі права. З прийнят-

тям Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» 25.06.1991 р. [4] почалося створення національного екологічного законодавства, в основу якого було покладено нову концептуальну ідею, відповідно до якої саме людина, її життя і здоров'я, природні умови життєдіяльності були поставлені в епіцентр еколого-правової охорони [5, с. 528-538].

Нові виклики, з якими стикнулося людство в ХХІ ст., пов'язані із зміною клімату, значним погіршенням стану довкілля, обмеженим доступом до природних ресурсів, зумовлюють зміну підходів до традиційного розуміння еколого-правового статусу. В сучасних умовах війни Україна стикнулася з новими викликами, в тому числі екологічного характеру, що зумовлюють появу нової вразливої категорії населення – жертв війни. Воєнні дії супроводжуються серйозними екологічними наслідками, які мають всі ознаки екологічної катастрофи. Це насамперед пов'язано з тим, що такі загрози мають масовий характер та спричиняють шкоду не окремому суб'єкту, а певній групі осіб. У зв'язку з цим виникає потреба у виокремленні спеціального еколого-правового статусу колективного характеру з метою забезпечення належного захисту та врахування інтересів окремих груп та категорій осіб в еколого-правових відносинах.

У теорії права екологічні права традиційно відносять до третього покоління прав, так званих колективних прав. Щоправда, серед учених-теоретиків на сьогодні немає єдності у розумінні та визначенні змісту колективних прав. Діапазон наукової думки простягається від заперечення їх існування [6, с. 48] до визнання із різним «змістовним наповненням» [1, с. 73; 7, с. 63-77]. Вчені, що займаються науковими розвідками у сфері довкіллевого права, як правило, однастайні у визнанні колективних екологічних прав [8, с. 23]. Такий підхід обґрунтований, оскільки першопричиною виникнення колективних екологічних прав є онтологічна неподільність довкілля як загального блага, що породжує суспільний (публічний) інтерес у збереженні цього блага. Водночас реалізація таких прав, зокрема права на безпечне навколишнє середовище, здійснюється не тільки народом, а й зусиллями окремих осіб, і колективний характер права може передбачати наділення ним кожної людини, що підтверджено законодавством [9, с. 36; 10, с. 339].

Визнання колективного характеру екологічних прав неминуче ставить питання про те, хто саме є реальним носієм (суб'єктом) цих прав у правовідносинах. Чинне екологічне законодавство відносить до суб'єктів екологічних прав та обов'язків не лише громадян, а й громадські організації, які здійснюють діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища. Як слушно зазначає Н. Р. Малишева, національне законодавство України, імплементувавши міжнародно-правові вимоги щодо участі громадськості [11], насамперед у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [4] (п. «ж» ст. 3, ч. 3 ст. 6, п. «є» ч. 1 ст. 9, п. «в» і «г» ч. 1 ст. 10, ч. 4 і 5 ст. 16, ст. 21), провело цей принцип через все екологічне законодавство України [12, с. 21]. В профільних законах визначено конкретні механізми реалізації прав громадськістю. Так, Закон України «Про доступ до публічної інформації» [13] встановлює процедурний алгоритм реалізації права громадськості на інформацію, що становить суспільний інтерес. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [14] закріплює процедури здійснення прав громадськості на участь у розгляді впливу планованої діяльності на довкілля. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» [15] визнає громадськість повноцінним суб'єктом СЕО документів державного планування (стратегій, планів, схем, містобудівної документації, загальнодержавних програм, державних цільових та інших програм і програмних документів) та ін.

Реалізація колективним суб'єктом екологічних прав нормативно забезпечена системою правових гарантій, серед яких ст. 10 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [4] виокремлює гарантії громадськості щодо їх участі у діяльності щодо охорони навколишнього природного середовища (п. в), здійсненні громадського контролю за дотриманням законодавства про охорону навколишнього природного середовища (п. г). Ст. 11 покладає обов'язок на місцеві ради, органи державної влади в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів подавати всебічну допомогу громадянам у здійсненні природоохоронної діяльності, враховувати їх пропозиції щодо поліпшення стану навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, залучати громадян до участі у вирішенні питань охорони навко-

лишнього природного середовища та використання природних ресурсів.

З огляду на зазначене робимо обґрунтований висновок про те, що національне законодавство досить активно оперує поняттям «громадськість» із визначенням певного обсягу прав, притаманних цьому суб'єкту. Водночас національне законодавство, використовуючи загальну категорію «громадськість», не деталізує, які саме групи осіб доцільно виокремлювати, щоб наділяти їх спеціальною правосуб'єктністю в еколого-правових відносинах.

Натомість у нормах міжнародного права виокремлюються окремі колективні суб'єкти права з визначенням їх спеціального еколого-правового статусу. Беручи до уваги особливу вразливість членів корінних громад до зміни клімату та їхньої залежності від стану довкілля, на міжнародному універсальному і регіональному рівнях було прийнято низку резолюцій та інших актів, створено низку органів та інституцій, діяльність яких спрямована на захист і дотримання *прав корінних народів*, зокрема в екологічній сфері. Правовий статус корінних народів України визначено в однойменному Законі від 01.07.2021 р. [16] Щоправда, на національному рівні не окреслено еколого-правового статусу корінних народів. На противагу цьому нормами міжнародного права передбачено довкілліве права цієї категорії. Так, ст. 29 Декларації ООН про права корінних народів, прийнята Генеральною Асамблеєю в 2007 р. (Резолюція 61/295) визнає право корінних народів на збереження та охорону навколишнього середовища та родючості їхніх земель або територій та ресурсів. Держави, у свою чергу, створюють та здійснюють програми допомоги для корінних народів з метою забезпечення такого збереження та охорони без будь-якої дискримінації [17]. У Резолюції 2400 (2021 р.) «Боротьба з нерівністю у праві на безпечне, здорове та чисте довкілля» Парламентська асамблея Ради Європи наполягає на необхідності використання знань та досвіду корінних народів, що були накопичені протягом століть, під час нормотворчого процесу з метою пріоритетизації навколишнього середовища у майбутньому. Це обумовлено тим, що традиції корінних народів зберегли найсильніші зв'язки та повагу до живого світу та є менш антропоцентричними, ніж інші (п. 13.1). Країни, в яких проживають корінні народи, мають проводити відповідні консультації та забезпечувати участь останніх

у прийнятті рішень, що стосуються їхніх земель і способів життя, переконавшись, зокрема, що заходи, вжиті з метою захисту навколишнього середовища (як-от вітрові електростанції або «зелене» будівництво) не впливають на їхнє життя (п. 13.2) [18, с. 563].

У прийнятій у 2015 р. Паризькій угоді про зміну клімату було приділено безпосередню увагу захисту *прав вразливих категорій осіб в екологічній сфері*. Зокрема, в її преамбулі міститься заклик до держав поважати, заохочувати і брати до уваги свої відповідні зобов'язання щодо прав людини, права на здоров'я, прав корінних народів, місцевих громад, мігрантів, дітей, осіб з обмеженими можливостями, осіб, які знаходяться у вразливих обставинах, та права на розвиток, а також гендерної рівності, розширення можливостей для жінок і справедливості між поколіннями. У процесі формування своєї політики сторони угоди беруть на себе зобов'язання враховувати фактор впливу зміни клімату, беручи до уваги потреби найбільш вразливих верств населення, місць та екосистем (ст. 7.1(с)) [19].

Висновки. Колективний характер екологічних прав дає можливість наділити особливим (спеціальним) еколого-правовим статусом окремі категорії суб'єктів з метою забезпечення належного захисту та врахування їхніх потреб в еколого-правових відносинах. Колективний статус громадськості (який визначено в нормативно-правових актах України) потребує деталізації для забезпечення фактичної справедливості щодо окремих екологічно вразливих категорій суб'єктів, наділивши їх спеціальним еколого-правовим статусом.

Особливістю цього статусу є те, що він визначається не лише загальними нормами довікільвого права, а й враховує екологічну вразливість певних груп, тобто їх підвищену чутливість до змін навколишнього середовища через низку факторів. Взнявши за основу положення Паризької угоди (де найбільш широко визначено вразливі категорії суспільства) та беручи до уваги оціночний характер даної категорії (з огляду на це, не претендуючи на вичерпний перелік), визначаємо, що такими факторами можуть бути: вік (наприклад, діти), гендер (жінки), фізичні вади (особи з обмеженими можливостями), етнічна належність (корінні народи) тощо. Спеціальна «екологічна» вразливість пов'язана з проживанням на екологічно несприятливих територіях, у районах, що зазнали

впливу надзвичайних екологічних ситуацій техногенного чи природного характеру тощо [20, с. 55]. Зрештою, спеціальний еколого-правовий статус не є сталою величиною, а під дією об'єктивних чинників може піддаватися змінам.

Фрагментарність міжнародного регулювання цього питання, відсутність комплексного правового регулювання довкіллевих прав уразливих категорій на національному рівні потребують вирішення та внесення змін до законодавства, щоб інтереси окремих вразливих категорій осіб були враховані під час розробки, впровадження та забезпечення дотримання довкіллевого законодавства, правил і політики, а також щодо їх захисту від конкретних видів екологічної небезпеки з урахуванням фактора їх вразливості.

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підруч. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Київ: Алерта, 2012. 524 с. 2. Теорія держави та права: навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС; Освіта України, 2017. 320 с. 3. Краснова М. В. Наукознавчі аспекти формування екологічного права України. *Екологічне право України*. 2017. № 1–2. С. 33–39. 4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#n69>. 5. Малишева Н. Р. Розвиток екологічного законодавства України: історія зльоту, падіння та погляд у майбутнє. *Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку: монографія / редкол.: О. В. Петришин, В. А. Журавель, Н. С. Кузнецова та ін.* Харків: Право, 2021. С. 528–538. 6. Головатий С. Тріада європейських цінностей – верховенство права, демократія, права людини – як основа українського конституційного ладу. Частина третя: права людини (стаття 3 Конституції України). *Право України*. 2015. № 1. С. 13–92. 7. Панкевич О. З. Природа колективних людських прав та їх співвідношення з індивідуальними (у світлі Загальної декларації прав людини). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25. № 3. С. 62–77. 8. Краснова М. В., Краснова Ю. А. Реалізація та захист екологічних прав громадян: теоретико-правові аспекти: монографія. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2021. 148 с. 9. Кобецька Н. Р. Екологічні права громадян України: дис. ... канд. юрид. н. Київ, 1998. 172 с. 10. Анісімова Г. В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства України в контексті природно-правової доктрини: монографія. Харків: Право, 2019. 672 с. 11. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: ратифікована Законом України від 06.07.1999 р. № 832-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015?find=1&text=%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%

В0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA#w1_2. 12. Малишева Н. Р. Участь громадськості у прийнятті екологічно важливих рішень в умовах воєнного стану в Україні. *Правові аспекти агроекологічного розвитку України: тези міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 травня 2025 р.)*. Київ: НУБіП України, 2025. С. 20–24. 13. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>. 14. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>. 15. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>. 16. Про корінні народи України: Закон України від 01.07.2021 р. № 1616-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20?find=1&text=еколог#Text>. 17. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів: Резолюція 61/295, прийнята Генеральною Асамблеєю 13 вересня 2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text. 18. Воеводін І. С. Міжнародно-правовий механізм захисту екологічних прав корінних народів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 559–568. 19. Паризька угода: ратифікована Законом України від 14.07.1999 р. № 1469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text. 20. Малишева Н. Р. Вразливі категорії населення. *Актуальні проблеми екологічного, земельного та аграрного законодавства в сучасних умовах: матер. «Круглого столу» (м. Харків, 1 березня 2019 р.)* / за заг. ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. Харків: Право, 2019. С. 51–55.

References

1. Skakun O. F. *Teoriia derzhavy i prava: pidruch. Vyd. 3-tie, dopov. i pererob.* Kyiv: Alerta, 2012. 524 s. 2. *Teoriia derzhavy ta prava: navch. posib. / Ie. V. Bilozorov, V. P. Vlasenko, O. B. Horova, A. M. Zavalnyi, N. V. Zaiats ta in.; za zah. red. S. D. Husarieva, O. D. Tykhomyrova.* Kyiv: NAVS; Osvita Ukrainy, 2017. 320 s. 3. Krasnova M. V. *Naukoznavchi aspekty formuvannia ekolohichnoho prava Ukrainy. Ekolohichne pravo Ukrainy.* 2017. № 1–2. S. 33–39. 4. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha: *Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 r. № 1264-XII.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#n69>. 5. Malysheva N. R. *Rozvytok ekolohichnoho zakonodavstva Ukrainy: istoriia zlotu, padinnia ta pohliad u maibutnie.* *Pravova nauka Ukrainy: suchasnyi stan, vyklyky ta perspektyvy rozvytku: monohrafiia / redkol.: O. V. Petryshyn, V. A. Zhuravel, N. S. Kuznietsova ta in.* Nats. akad. prav. nauk Ukrainy. Kharkiv: Pravo, 2021. S. 528–538. 6. Holovatyi S. *Triada yevropeiskyykh tsinnosti – verkhovenstvo prava, demokratiia, prava liudyny – yak osnova ukraïnskoho konstytutsiinoho ladu.* *Chastyna tretia: prava liudyny (stattia 3 Konstytutsii Ukrainy).* *Pravo Ukrainy.* 2015. № 1. S. 13–92. 7. Pankevych O. Z. *Pryroda kolektyvnykh liudskykh prav ta yikh spivvidnoshennia z individualnymy (u svitli Zahalnoi deklaratsii prav liudyny).* *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy.* 2018. T. 25. № 3. S. 62–77. 8. Krasnova M. V., Krasnova Yu. A. *Realizatsiia ta zakhyst ekolohichnykh prav hromadian:*

teoretyko-pravovi aspekty: monohrafiia. Kyiv: FOP Yamchynskyyi O. V., 2021. 148 s. **9.** Kobetska N. R. Ekolohichni prava hromadian Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. n. Kyiv, 1998. 172 s. **10.** Anisimova H. V. Teoretychni zasady rozvytku ekolohichnoho zakonodavstva Ukrainy v konteksti pryrodno-pravovoi doktryny: monohrafiia. Kharkiv: Pravo, 2019. 672 s. **11.** Konventsiia pro dostup do informatsii, uchast hromadskosti v protsesi pryiniattia rishen ta dostup do pravosuddia z pytan, shcho stosuiutsia dovkillia: ratyfikovano Zakonom Ukrainy vid 06.07.1999 r. № 832-XIV (832-14). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015?find=1&text=%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA#w1_2. **12.** Malysheva N. R. Uchast hromadskosti u pryiniatti ekolohichno vazhlyvykh rishen v umovakh voiennoho stanu v Ukraini. *Pravovi aspekty ahroekolohichnoho rozvytku Ukrainy: tezy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 23 travnia 2025 r.)*. Kyiv: NUBiP Ukrainy, 2025. S. 20–24. **13.** Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy vid 13.01.2011 r. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>. **14.** Pro otsinku vplyvu na dovkillia: Zakon Ukrainy vid 23.05.2017 r. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>. **15.** Pro stratehichnu ekolohichnu otsinku: Zakon Ukrainy vid 20.03.2018 r. № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>. **16.** Pro korinni narody Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 01.07.2021 r. № 1616-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20?find=1&text=ekoloh#Text>. **17.** Deklaratsiia Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii pro prava korinnykh narodiv: Rezoliutsiia 61/295, pryiniata Heneralnoiu Asambleieiu 13 veresnia 2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text. **18.** Voievodin I. S. Mizhnarodno-pravovyi mekhanizm zakhystu ekolohichnykh prav korinnykh narodiv. *Analychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2023. № 4. S. 559-568. **19.** Paryzka uhoda: ratyfikovano Zakonom Ukrainy vid 14.07.1999 r. № 1469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text. **20.** Malysheva N. R. Vrazlyvi katehorii naselennia. *Aktualni problemy ekolohichnoho, zemelnoho ta ahrarynoho zakonodavstva v suchasnykh umovakh. mater. «kruhloho stolu» (m. Kharkiv, 1 bereznia 2019 r.)* / za zah. red. A. P. Hetmana ta M. V. Shulhy. Kharkiv: Pravo, 2019. S. 51–55.

Yaremak Zoryana. Environmental and law status of publicity: genesis of the institute and strategic development priorities

This article examines the legal nature and evolution of the public's environmental legal status. The author analyzes the genesis of this institute based on the evolution of legal regulation of relations in the sphere of interaction between society and nature, distinguishing stages from the declarative recognition of individual rights to the formation of the concept of collective environmental rights. It is demonstrated that the impetus for a shift in approaches to defining environmental legal status and its transition from an individual to a collective nature lies in processes, which frame environmental challenges as global issues facing humanity and aim to identify common mechanisms for

addressing environmental protection and the conservation of natural resources. As a result, the international recognition and consolidation of collective rights in environmental matters have gained particular relevance, primarily the right to a safe and healthy environment as a shared ecological good grounded in the public interest in its preservation.

Based on the analysis of international and national legislation, it is concluded that the collective status of the public requires further specification to ensure substantive fairness for specific environmentally vulnerable groups, by granting them a special environmental legal status, so that the interests of specific vulnerable groups are taken into account during the development, implementation, and enforcement of environmental legislation, regulations, and policies, as well as regarding their protection from specific types of environmental hazards, taking into account their vulnerability.

Key words: environmental legal status, collective rights, publicity, vulnerable groups, European integration.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 30.03.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.04.2026 р.

Дата публікації: 28.04.2026 р.